

124 Samenwerking bij innovatie

Relevante artikel(en)

- Artikel 20(b)(iv) en 29 van Verordening (EG) No. 1698/2005.
- Artikelen 20 en Annex II punt 5.3.1.2.4 van Verordening (EG) No. 1974/2006.

Maatregelcode: 124

Beweegredenen voor steunverlening

De Nederlandse landbouw heeft relatief hoge productiekosten door o.a. de hoge kosten van grond en arbeid. Daarnaast heeft de Nederlandse landbouw, vanwege de intensiviteit van de productie, een relatief hoge milieudruk per eenheid oppervlakte (met daarbij overigens een relatief lage milieudruk per geproduceerd product). De Nederlandse landbouw kan zijn internationale concurrentiepositie in West-Europa en mondiaal alleen behouden en versterken door continu te innoveren op het gebied van producten, productiewijzen en productiemiddelen om zo betere producten te maken en/of de productiekosten te verlagen. Innovaties kunnen ook gericht zijn op het verlagen van de milieudruk van de landbouw (bijv. m.b.t. klimaat, waterkwaliteit en biodiversiteit) en/of het inspelen op maatschappelijke wensen en eisen ten aanzien van landbouwproducten en productiewijzen. Veel innovaties zullen waarschijnlijk een combinatie van zowel concurrentieversterking als verduurzaming in zich hebben.

Gegeven enerzijds de relatief kleine schaal van veel spelers in de agrosector en anderzijds het belang van samenwerking binnen en tussen agroketens bij het ontwikkelen en laten doorwerken van innovaties in de productie, wordt samenwerking bij de ontwikkeling van innovaties aangemoedigd. In 'Kiezen voor landbouw' is geconstateerd dat 'het agrocluster zich kenmerkt door een netwerk van grootschalige en efficiënte toeleverende en verwerkende ondernemingen, variërend van veevoerproducent tot zuivelverwerker en van plantenveredelaar tot kassenbouwer. Ook is sprake van een hoog niveau van vakmanschap, kennis, onderzoek en onderwijs. Daarbij is ook het aanpassingsvermogen van de sector groot. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de relatief snelle toepassing van milieu- en diervriendelijker productiemethoden en uit de productinnovaties in onder andere de glastuinbouw en de zuivelsector. Deze zijn mogelijk door een intensieve samenwerking en wisselwerking tussen de verschillende schakels in de productiekolom en het onderzoek, waarbij vindingen worden vertaald in innovatie.'⁹

Kortom, innovatie en samenwerking zijn in de landbouw en voedselsector met elkaar verbonden. Overigens wordt er in 'Kiezen voor landbouw' ook op gewezen¹⁰ dat ook het ontwikkelen van innovatieve samenwerkingsvormen bijdraagt aan het veranderen van de landbouw. Juist door het slimmer organiseren kunnen belangrijke voordelen worden behaald.

Hoewel de bosbouw in Nederland economisch gezien een kleine sector is, kunnen ook innovaties in de bosbouw belangrijk zijn en daarom steun verdienen¹¹.

Om een sterke en duurzame landbouw in Nederland te houden, zijn verdere innovaties noodzakelijk. Samenwerking ten behoeve van innovatie levert extra kosten en risico's op in de vorm van coördinatielasten van de samenwerking op zich en vanwege de faalkans van een dergelijk project. Door een deel van dit risico op zich te nemen door een deel van de kosten te vergoeden, stimuleert de overheid dit soort inspanningen en investeringen door samenwerkende ondernemers.

Doelen van de maatregel

Doel van de maatregel is om te bevorderen dat samenwerkingsprojecten gericht op innovatie worden gestart en uitgevoerd. Deze samenwerkingsprojecten moeten gericht zijn op het ontwikkelen van nieuwe en/of duurzamere producten, procédés en technieken, een nieuwe of sterk verbeterde productie- of leveringsmethode of een nieuwe organisatiemethode in de bedrijfsvoering.

⁹ LNV, 'Kiezen voor landbouw', 2005, p. 21

¹⁰ Ibidem, P.44

¹¹ bosbouwactiviteiten komen niet in aanmerking voor steun in het kader van de nieuwe uitdagingen.

Nederland zet in op de volgende prioritaire thema's voor steun bij samenwerking voor innovatie (in willekeurige volgorde):

- Duurzame agrologistiek:
Innovaties gericht op het verhogen van de duurzaamheid en efficiëntie van de agrologistiek ten behoeve van het behoud en de versterking van economisch krachtige en maatschappelijk verantwoorde agroketens.
- 'Groene' grondstoffen:
Innovaties die bijdragen aan meer inzet van meer duurzame, hernieuwbare grondstoffen afkomstig uit de landbouw; het bieden van meerwaarde aan huidige reststromen en betere, efficiëntere en duurzamere bioraffinage, voor zover verenigbaar met de opgave duurzame voedselproductie.
- Verduurzaming landbouw:
Stimuleren van systeeminnovaties, onder andere op gebied van logistiek, automatisering en energievoorziening. Bijdragen aan de transitie van de landbouwsector door met nieuwe product/marktcombinaties aansluiting te vinden met de versmarkt en door systeeminnovaties uitgaande van wensen van diverse groepen consumenten. Doel hierbij zal vaak zijn om met innovaties bij te dragen aan het 'tot waarde' brengen in de markt van 'publieke waarden' als dierenwelzijn, landschap, en rechtvaardige handel.
- Ondersteunen verdergaande verduurzaming land- en tuinbouw in het kader van de nieuwe uitdagingen
 - Innoverende concrete acties ter beperking van klimaatverandering en aanpassingsmaatregelen
 - Innoverende concrete acties ter ondersteuning van de instandhouding van de biodiversiteit
 - Innoverende concrete acties ter ondersteuning van hernieuwbare energieën
 - Innoverende concrete acties ter verbetering van het waterbeheer
 - Verbetering van de energie-efficiëntie (bijv. gebruik van bouwmaterialen die warmteverlies tegengaan)
 - Verwerking van uit de landbouw/bosbouw afkomstige biomassa voor de opwekking van hernieuwbare energie

De Nederlandse overheid sluit echter nadrukkelijk niet uit dat deze maatregel ook gebruikt wordt voor het ondersteunen van andere samenwerkingsvormen ten behoeve van innovatie buiten de thema's en sectoren als hiervoor genoemd. De ontwikkeling van innovaties zou gehinderd kunnen worden door een overheid die te veel voorschrijft op welke terreinen geïnnoveerd moet worden. Kansen die ondernemers en onderzoekers zien moeten gegrepen kunnen worden zonder dat de overheid dit onnodig belemmert en/of onvoldoende steunt en daarmee belangrijke innovaties in de weg zou staan. Voorstellen moeten echter in alle gevallen voldoende onderbouwd zijn om een goede beoordeling door de overheid mogelijk te maken (zie ook punt 6 onder 'Reikwijdte en acties' voor een beschrijving van de criteria waarop beoordeeld wordt).

Reikwijdte en acties

1. Via deze maatregel kunnen samenwerkingsprojecten worden ondersteund die gericht zijn op product-, proces- en systeeminnovaties in de landbouw-, voedsel-, en/of bosbouwsector¹² in Nederland.

Er kunnen verschillende soorten innovatieprojecten worden ondersteund, te weten op de terreinen:

- **Industrieel onderzoek**: geprogrammeerd of kritisch onderzoek dat gericht is op het opdoen van nieuwe kennis met het doel deze kennis te gebruiken bij de ontwikkeling van nieuw producten, processen of diensten, of om bestaande producten, processen of diensten aanmerkelijk te verbeteren (bijvoorbeeld door de milieuverliezen te verminderen).
- **Preconcurrentiële ontwikkeling**: de omzetting van de resultaten van industrieel onderzoek in plannen, schema's of ontwerpen voor nieuwe gewijzigde of verbeterde producten, processen of diensten, ongeacht of deze voor verkoop of gebruik zijn bestemd, met inbegrip van de fabricage van een eerste prototype dat niet voor commerciële doeleinden kan worden aangewend. Voorts

¹² bosbouwactiviteiten komen niet in aanmerking voor steun in het kader van de nieuwe uitdagingen.

kan daaronder de conceptuele formulering en het ontwerp van alternatieve producten, processen of diensten worden verstaan en eerste demonstratie- of proefprojecten, voor zover deze projecten niet voor industriële toepassing of commerciële exploitatie kunnen worden gebruikt of geschikt gemaakt. Daaronder wordt niet verstaan routinematige of periodieke wijzigingen van bestaande producten, productielijnen, fabricageprocessen of diensten en andere courante werkzaamheden, zelfs indien deze wijzigingen verbeteringen kunnen zijn.

2. In de projecten moet altijd sprake zijn van samenwerking tussen twee of meer partijen. De samenwerking kan uiteenlopende combinaties van ondernemingen betreffen: tussen ondernemingen in een agroketen; tussen ondernemingen op hetzelfde niveau in een agroketen; tussen ondernemingen in verschillende (agro)ketens of tussen ondernemingen in de agrosector en ondernemingen daarbuiten.

3. De projecten hebben een duur van maximaal drie jaar.

4. Projecten worden geselecteerd door middel van een tenderprocedure.

De overheid kan de tenders openstellen voor bepaalde prioritaire thema's en/of sectoren zoals hiervoor aangegeven.

5. Voor de beoordeling van de projectvoorstellen kan gebruik worden gemaakt van een beoordelingscommissie van onafhankelijke deskundigen. De leden van deze commissie hebben geen direct of indirect belang bij een of meerdere van de voorstellen en zijn gehouden aan een geheimhoudingsplicht.

6. De beoordeling van projectvoorstellen gebeurt op basis van de volgende criteria:

- a. Innovatieve karakter: het voorstel moet de aard en potentiële betekenis van de innovatie waar de samenwerking op gericht is helder en zo goed mogelijk onderbouwd omschrijven. Hierbij zijn de mate waarin het project bijdraagt aan enerzijds de versterking van de markt en concurrentiekracht en anderzijds vergroten van de duurzaamheid de belangrijkste elementen. Naarmate de potentiële betekenis van de innovatie groter is, wordt het voorstel hoger gewaardeerd. Grensverleggende product-, proces- en systeeminnovaties (inclusief ontwikkeling van nieuwe organisatievormen) hebben prioriteit, maar bijvoorbeeld ook aanpassen van bestaande technieken aan nieuwe situaties en toepassingen of eerste keer toepassen in Nederland van een organisatievorm die elders wordt gebruikt, kan innovatief zijn.
- b. Haalbaarheid: Het projectvoorstel onderbouwt de haalbaarheid van het voorstel in termen van economisch en technisch perspectief van toepassing op praktijkschaal. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de eerste toepassing op praktijkschaal. Meer haalbare voorstellen worden hoger gerangschikt.¹³
- c. Uitstralingseffect voor toepassing door andere ondernemingen: het projectvoorstel bevat een beschrijving voor de mate waarin de projectresultaten toegepast kunnen worden door ondernemingen in dezelfde sector.
- d. Rol van de samenwerking: Het voorstel beschrijft helder welke partijen bij de samenwerking betrokken zijn, waaruit de inbreng van de betrokken partijen bestaat en wat de verwachte meerwaarde is van de samenwerking. Het voorstel beschrijft waaruit de (meer)kosten van de samenwerking bestaan. Het samenwerkingsverband mag niet slechts een zijdelingse bijkomstigheid zijn in het voorstel. Dit criterium vormt hiermee een minimumvoorwaarde.

7. Van een ingediend projectvoorstel worden niet-innovatieve onderdelen afgewezen.

8. De subsidieontvanger dient het project uit te voeren overeenkomstig het projectplan. De bevoegde autoriteit kan echter door de aanvrager gemelde wijzigingen van het innovatieprojectplan goedkeuren.

¹³ Er zit een spanning tussen de criteria innovatieve karakter en haalbaarheid, aangezien meer innovatieve voorstellen vaak moeilijker haalbaar zijn dan wel moeilijker op dat aspect te beoordelen. Bij de beoordeling moet gezocht worden naar een goede balans tussen deze twee criteria, waarbij het criterium innovatie een belangrijke rol speelt. Zeer innovatieve projecten die echter zeer laag scoren op haalbaarheid, zullen waarschijnlijk weinig kans maken.

9. Over de resultaten van het project wordt gerapporteerd aan de overheid.

10. Nederland maakt géén gebruik van de optie als bedoeld in artikel 69 van Vo.1782/2003 (zie brief NL aan EU-Cie van 20-7-2004, kenmerk DL.2004/2243, houdende een Mededeling ex. art. 146 Vo. (EG). 1782/2003). Derhalve is naast steun op basis van deze maatregel géén steun op basis van dat artikel mogelijk.

Omschrijving van gedekte sectoren

Ondernemingen uit alle sectoren van de landbouw (zowel gericht op food- als non-foodproducten), de verwerkende industrie, de bosbouw¹⁴ en/of derde partijen. Tot die derde partijen kunnen ook horen organisaties die zich met de handel en marketing van (verwerkte) land- en bosbouwproducten¹⁵ bezig houden en de aan de landbouw toeleverende industrie.

Nederland kan per openstelling van deze maatregel besluiten om de openstelling te beperken tot bepaalde thema's en/of sectoren, zoals bijvoorbeeld hiervoor beschreven.

Begunstigen/Omschrijving van soorten partners betrokken in de samenwerkingsprojecten

1. Steun kan worden verleend aan:

- a) Een ondernemer die voor eigen rekening en risico een (landbouw)onderneming drijft en die onderdeel uitmaakt van een samenwerkingsverband van ondernemers die voor gezamenlijke rekening en risico een innovatieproject uitvoeren; of
- b) Een samenwerkingsverband van ondernemers als bedoeld in onderdeel a die voor gezamenlijke rekening en risico een innovatieproject uitvoeren.

Het innovatieproject dient betrekking te hebben op producten, procédés, productiewijzen (inclusief organisatievormen) en technologieën in de landbouw-, de voedsel- of bosbouwsector¹⁶.

2. Geen steun wordt verstrekt aan ondernemingen die zijn gericht op onderzoek, scholing, opleiding, voorlichting, advies of begeleiding. Zij kunnen echter wel door de aanvrager worden ingeschakeld. De kosten hiervan zijn subsidiabel.
3. Geen steun wordt verstrekt indien de aanvrager een onderzoeksinstelling, overheid of NGO betreft. Deze partijen kunnen echter wel door de aanvragen als partner worden opgevoerd indien bij de samenwerking tenminste twee ondernemingen betrokken zijn, waarvan tenminste een primaire producent is of tot de verwerkende industrie hoort. De voor de samenwerking gemaakte kosten zijn subsidiabel.
4. In geval dat Nederland kiest voor inperking van een openstelling van deze maatregel, kan de doelgroep verder worden beperkt.
5. Voor activiteiten in het kader van de nieuwe uitdagingen, zijn bosbouwers uitgesloten.

4. Demarcatie met maatregelen 121 en 123

- Deze maatregel is in tegenstelling tot maatregel 121 niet bedoeld voor reguliere modernisering in de zin van introduceren van nieuwe maar bewezen technieken op primaire landbouwbedrijven of het doorvoeren of gangbare methoden van kwaliteitsverbetering of vermarkting; onder maatregel 124 dient samenwerking ten behoeven van (het ontwikkelen van) innovaties centraal te staan. In tegenstelling tot maatregel 121 kunnen bij deze maatregel ook anderen dan primaire land- of bosbouwers¹⁷ begunstigde zijn.
- In tegenstelling tot maatregel 123 hoort onder maatregel 124 samenwerking altijd een centraal element van projecten te zijn. In projecten onder maatregel 124 hoort verder het ontwikkelen van innovaties centraal te staan. In maatregel 123 is dat niet zo, daar hoort het verhogen van toegevoegde waarde (incl. verbeteren verwerking en afzet) centraal element te zijn.

5. Demarcatie met Structuurfondsen (EFRO):

Voor wat betreft de afbakening met EFRO geldt dat projecten die passen onder maatregel 124 en waar de totale subsidiabele publieke kosten minder dan € 1.428.572,- bedragen (overeenkomend met een totaal gevraagd steunbedrag van minder dan € 500.000,-) primair vanuit het POP voor steun in aanmerking komen.

Beschrijving van enig onderscheid tussen samenwerkingsprojecten op de terreinen nieuwe producten/processen/technologieën

Geen.

¹⁴ bosbouwactiviteiten komen niet in aanmerking voor steun in het kader van de nieuwe uitdagingen.

¹⁵ bosbouwactiviteiten komen niet in aanmerking voor steun in het kader van de nieuwe uitdagingen.

¹⁶ bosbouwactiviteiten komen niet in aanmerking voor steun in het kader van de nieuwe uitdagingen.

¹⁷ bosbouwactiviteiten komen niet in aanmerking voor steun in het kader van de nieuwe uitdagingen.

Subsidiabele kosten

1. Alleen kosten verbonden met de samenwerking gericht op innovatie, kunnen vergoed worden.
2. Subsidiabel zijn de volgende door de aanvrager aantoonbaar gemaakte en betaalde kosten, voor zover zij noodzakelijk zijn en rechtstreeks zijn toe te rekenen aan de onderdelen van het project, waarop de subsidie betrekking heeft:
 - Loonkosten van het direct bij de uitvoering van het project betrokken personeel alsmede kosten van eigen arbeid van de aanvrager in het kader van het project;
 - Aan derden verschuldigde kosten ter zake van studies, onderzoeksactiviteiten, proces- en ketenmanagement en ter zake van de verwerving van kennis en intellectuele eigendomsrechten alsmede ter zake van de bescherming van die rechten, exclusief winstopslagen bij transacties binnen een groep;
 - Kosten voor organisatie en het faciliteren van het samenwerkingsverband, waaronder begrepen zaalhuur, vergaderfaciliteiten en bureaunkosten;
 - Kosten voor een procesbegeleider of ketenmanager;
 - Kosten voor een studie naar de haalbaarheid van de ontwikkeling van nieuwe producten, procédés en technologieën in de landbouw-, de voedsel- en bosbouwsector¹⁸;
 - Kosten gemoeid met het testen van de nieuwe producten, procédés en technologieën die voor commerciële en/of maatschappelijke doeleinden toegepast worden.

Genoemde kosten zijn slechts subsidiabel voor zover de kosten gemaakt worden, vóórdát de nieuwe producten, procédés en technologieën voor commerciële doeleinden toegepast worden.

3. Investeringskosten ten behoeve van de samenwerking voor innovatie kunnen worden gesteund. Het betreft hier investeringen in onroerende goederen (gebouwen) en de investeringskosten van aangeschafte machines en apparatuur, gebaseerd op de werkelijke aanschafkosten of de aan het project toe te rekenen leasetermijnen, exclusief financieringskosten en winstopslagen bij transacties binnen een groep.

Ook tweedehands goederen kunnen gesubsidieerd worden, indien deze noodzakelijk zijn voor de innovativiteit van het project. Voorwaarde is dat de tweedehands apparatuur wordt benut als middel om de innovatie te realiseren, bijvoorbeeld door de apparatuur een nieuwe functie te geven of door het in een andere context te plaatsen. Op deze wijze kunnen de kosten beperkt blijven. Subsidiëren van tweedehands goederen is onder deze voorwaarde echter alleen subsidiabel voor micro, kleine en middelgrote ondernemingen zoals bedoeld in aanbeveling 2003/361/EC¹ van de Europese Commissie.

De aanvrager moet aantonen dat de investering nodig is voor het samenwerkingsproject.

4. De aankoop van technologie is alleen subsidiabel als die relevant is voor het (verder) ontwikkelen van de innovatie die doel is van het samenwerkingsproject.

5. Niet-subsidiabel zijn:

- De aankoop van landbouwproductierechten, dieren en zaai- en pootgoed van jaarlijkse gewassen alsook het planten daarvan;
- Eenvoudige vervangingsinvesteringen: een investering voor het eenvoudig vervangen van een bestaand gebouw of een bestaande machine, of delen daarvan, door een nieuw, modern gebouw of een nieuwe moderne machine, zonder dat daarbij de productiecapaciteit met meer dan 25 % wordt verhoogd of de betrokken productie of technologie fundamenteel wordt gewijzigd. Een investering voor het vervangen van een ten minste 30 jaar oud en volledig gesloopt landbouwbedrijfsgebouw, wordt niet als een vervangingsinvestering beschouwd.

¹⁸ bosbouwactiviteiten komen niet in aanmerking voor steun in het kader van de nieuwe uitdagingen.

Steunintensiteit en maximale hoogte van de steun (volgens staatssteunregels betreffende onderzoek, ontwikkeling en innovatie)

1. De hoogte van de subsidie bedraagt maximaal 50% van de subsidiabele kosten per innovatieproject.

2. Per innovatieproject bedraagt de steun maximaal € 500.000.

Dit maximum is gekozen om ook samenwerkingsprojecten met relatief hoge kosten effectief te kunnen steunen. De Nederlandse overheid kan bij de openstelling van deze maatregel de maximum steun op een lager bedrag vaststellen.

Voor investeringen die onderdeel uitmaken van het innovatieproject, geldt dat het maximumbedrag voor dit onderdeel van een project niet meer bedraagt dan € 400.000 (€ 500.000 in probleemgebied) per bedrijf binnen een periode van drie jaar.

Soort steun

Subsidie.

Financiering

Soort financiering	Totaal bedrag 2007-2013 (verwachting) (in miljoenen euro's)	Totaal bedrag 2010 – 2013 i.v.m. nieuwe uitdagingen (in miljoenen euro's)
	39,9 (incl. private financiering bij top-up)	19,1
	Cofinanciering: 4,88 Top-up: 11,75	4,775
	4,88	14,325
	43,02	38,2

Gekwantificeerde doelen voor EU-indicatoren

Type indicator	Indicator	Nulsituatie	Streefwaarde	Streefwaarde voor nieuwe uitdagingen
Output (verplicht)	Aantal ondersteunde samenwerkingsinitiatieven: onderverdeeld naar: <ul style="list-style-type: none">- Sector (landbouw/voedingssector/ beide voorgaande/bosbouw)- Soort samenwerkingsinitiatief (ontwikkeling nieuw product/ nieuwe proces/nieuwe technologie/ gemengd)	0	120 (incl. inzet top-up)	50 ¹⁹

Aanvullende programma specifieke indicatoren en gekwantificeerde doelen

geen

¹⁹ bosbouwactiviteiten komen niet in aanmerking voor steun in het kader van de nieuwe uitdagingen.